

Saint Irenaeus Joint Orthodox-Catholic Working Group - Groupe de travail orthodoxe-catholique Saint-Irénée
Gemeinsamer orthodox-katholischer Arbeitskreis Sankt Irenäus
Спільна православно-католицька робоча група Святого Іринєя

Orthodox Co-secretary:

Prof. Dr. Assaad Elias **Kattan**
CRS / Chair for Orthodox Theology
Hammer Str. 95, 48153 Münster
Germany / Deutschland
Phone: +49-251-8326104
Telefax: +49-251-8326111
E-mail: kattan@uni-muenster.de

Catholic Co-secretary:

Dr. Johannes **Oeldemann**
Johann-Adam-Möhler-Institut f. Ökumenik
Leostr. 19 a, 33098 Paderborn
Germany / Deutschland
Phone: +49-5251-8729804
Telefax: +49-5251-280210
E-Mail: J.Oeldemann@moeehlerinstitut.de

Комюніке - Требінє 2019

Спільна православно-католицька робоча група імені святого Іринєя зібралася на свою шістнадцяту щорічну зустріч з 9 по 13 жовтня 2019 року в м. Требінє (Боснія і Герцеговина) на запрошення Сербської Православної Церкви. Зустріч у 2019-му році пройшла під головуванням католицького співголови Робочої групи єпископа Магдебурзького Герхарда Файге та її православного співголови митрополита Німеччини, Центральної та Північної Європи Серафима (Йоанте) (Румунська Православна Церква).

Перед початком сесії в середу ввечері, 9 жовтня, групу тепло привітав Преосвященний Димитрій (Радженович), єпископ Захумський, Герцеговинський і Приморський. У четвер, 10 жовтня, члени групи відвідали монастир Тврдош, де їх тепло прийняв ігумен Сава. Протягом всієї зустрічі учасники були присутні на ранкових молитвах обох традицій. У суботу 12 жовтня група відвідала Дубровник, де відвідала Службу Божу в католицькому соборі і була люб'язно прийнята єпископом Дубровника Мате Узінічем. У неділю 13 жовтня члени групи взяли участь у Божественній Літургії в православному соборі Требінє, яку очолив єпископ Дюссельдорфський і всієї Німеччини Григорій (Дурич) (Сербська Православна Церква). Після Літургії вони були щедро прийняті владикою Димитрієм.

Після публікації документа «*Служіння єдності*» -- першого спільного дослідження, здійсненого групою св. Іринєя, цьогорічна зустріч стала першим кроком на новому етапі її роботи. Вона зосередилася на різних аспектах єдності та розколу, використовуючи біблійний, історичний та систематичний підходи. Було розглянуто кілька тематичних досліджень, включаючи сучасну ситуацію в Україні. Роздуми цьогорічної зустрічі були підсумовані учасниками в наступних тезах:

Загальні тези

(1) Поляризувати відмінність між єдністю і розколом – це надмірне спрощення. Існує набагато ширший спектр, в межах якого можна сприймати ступені більшої чи меншої близькості. Таким чином, єдність не означає одноманітність, але включає в себе досить різні форми спілкування, які можуть бути описані різними поняттями.

(2) При обговоренні того, що ми маємо на увазі під єдністю, слід розрізняти різні рівні: *сутнісний* рівень, на якому постає питання про внутрішню природу Церкви, *структурний* рівень, який відбиває більш емпіричні та організаційні аспекти єдності, і *потенційний* рівень, який пропонує шляхи до об'єднання. Не слід змішувати ці три рівні або розглядати їх ізольовано один від одного.

(3) Єдність не може бути визначена лише за допомогою звичних формальних критеріїв, але також може бути знайдена в духовному та спільнотному досвіді, який може певною мірою виходити за межі конфесійних обмежень.

(4) Тема єдності та розколу є такою, що потребує багатьох подальших досліджень. Ів Конгар дає корисну відправну точку у своєму спостереженні, що поділ між Сходом і Заходом є наслідком «прийняття ситуації, в якій кожна сторона християнства живе, поводить і судить,

не помічаючи одна одну» (*After Nine Hundred Years*, New York 1959, 5). Це зауваження підкреслює соціологічні, психологічні та уявні аспекти розколу.

Тези про Святе Письмо і Традицію

(5) Навіть у Старому Завіті єдність не є заздалегідь встановленим фактом, який слід сприймати як щось належне. Радше ми бачимо множинність моделей єдності та вирішення конфліктів (наприклад, розповіді про Давида, Саула та Йонатана демонструють різні елементи конфлікту та прощення). У центрі уваги Івана 17:21-22 – тісний зв'язок між Ісусом і Його Отцем, який водночас є основою заклику християн до єдності. Свідчення Святого Письма показує нам, що хоча конфлікти неминучі (1 Кор 11:19), деякі з них можуть призвести до духовного зростання, в той час як інші – до тривалого розділення.

(6) У церковній традиції поняття єдності залежить від певних філософських, культурних та історичних передумов, які не обов'язково є тотожними з тими, що існували у ранній Церкві. На практиці концепція єдності зазнала змін, оскільки її метафізичні основи були поставлені під сумнів екзистенціальним та історичним мисленням.

(7) Поняття розколу охоплює широкий спектр подій в церковній історії, які рано чи пізно призводять до розколу Церкви. Розкол позначає досить різні явища, які варіюються від наявності фракцій всередині помісної Церкви, таких як новаціанство в Римі, конфліктів між двома помісними Церквами, як у суперечці між Римом і Карфагеном щодо хрещення єретиків, аж до розколів всередині і між цілими патріархатами, спричинених виголошенням Церквами анафем одна проти одної, як у нескінченних суперечках навколо Халкідонського собору (451 р.), і навіть розриву сопричастя між Церквами Сходу і Заходу.

(8) У перші століття поняття «схизма» і «єресь» часто використовувалися як взаємозамінні. Пізніше, у зв'язку з піднесенням імперської церкви, між цими двома поняттями було зроблено відмінність. Єресь почали розуміти насамперед як злочин проти догматів віри, тоді як розкол розглядався як такий, що полягає, серед іншого, у невизнанні церковної влади. Зі зростанням уваги до папської влади після григоріанської реформи на Заході з'явилася тенденція таврувати ерессю будь-яку форму непокори папській владі.

Тези про конкретні випадки розколу

(9) У 1974 і 1995 роках греко-католицький архієпископ Еліас Зогбі з Баальбеку запропонував відновити сопричастя між Грецькою Православною і Греко-Католицькою Церквами Антіохії. Ініціатива Зогбі показала, наскільки переплетені місцевий і вселенський рівні. Це переплетення може бути плідним, коли йдеться, наприклад, про прийняття консенсусних документів між нашими Церквами. Однак воно також може гальмувати динаміку зближення, оскільки локальні кроки залежать від прогресу діалогу на вселенському рівні.

(10) Приклад конфліктів між греко-католиками і католиками латинського обряду в Польщі та Україні протягом двадцятого століття показує, як важкі питання історії, політики та ідентичності можуть впливати на стосунки всередині однієї Церкви. Церковні будівлі, целібат, мова та актуальність обрядів стали об'єктами суперечок. Національна приналежність та історичний досвід стали важити більше, ніж спільна християнська вірність.

(11) Після розпаду комуністичного режиму в Україні відбувся розкол Православ'я. Рішення, запропоноване Вселенським Патріархатом, полягало у створенні автокефальної Православної Церкви в Україні, яку Москва продовжує вважати своєю власною канонічною територією. В результаті Москва розірвала євхаристійні відносини з Константинополем. Решта помісних православних церков зберігають спілкування і з Москвою, і з Константинополем. Водночас деякі з них критикують обидві сторони конфлікту за односторонні дії, які кидають виклик всеправославній єдності. Розколу у світовому Православ'ї, на щастя, не сталося (принаймні поки що). Довготривале вирішення питання певною мірою залежатиме від консультацій та діалогу між Константинопольською та Московською церквами. Такий діалог міг би залучити й інші церкви і охоплювати не лише

нинішню напруженість, але й фундаментальні еклезіологічні питання, такі як природа розколу та православної єдності.

Тези щодо майбутньої роботи

(12) Об'єднання та відокремлення діють на різних рівнях і в різних ступенях. Ми пропонуємо розробити робоче визначення та опис ступенів об'єднання та відокремлення. Ми також пропонуємо зробити деякі конкретні пропозиції щодо того, як можна було б поетапно утверджувати взаємне визнання.

(13) Ми пропонуємо звернути особливу увагу не тільки на різні фактори (богословські, історичні, політичні тощо), які сприяли виникненню розколу, але також і особливо на різні тиски (особливо соціологічні, психологічні та уявні), які уособлюють і посилюють розкол, але також можуть допомогти подолати розкол.

(14) Пропонуємо далі розглянути практичні виміри та вимоги до взаємного зцілення пам'яті. Зокрема, ми пропонуємо творчо переосмислити стан поділу між католиками і православними. Це потягне за собою ретельне дослідження існуючого стану взаємного визнання іншого як Церкви на практиці (таїнства, святі і т.д.).

На початку цього нового етапу роботи два співсекретарі групи св. Іринія подали у відставку. Члени групи обрали Ассада Еліаса Каттана новим православним співсекретарем і переобрали Йоганнеса Олдемана католицьким співсекретарем. Вони подякували Ніколаосу Лудовікосу за п'ятнадцятирічне служіння на посаді православного співсекретаря. Наприкінці зустрічі члени групи св. Іринія висловили теплу подяку єпископу Захумському, Герцеговинському і Приморському Димитрію за гостинність, яку група відчула під час перебування в Требіньє.

Спільна православно-католицька робоча група святого Іринія складається з 26 богословів, 13 православних і 13 католицьких, з ряду європейських країн, Близького Сходу та Америки. Вона була створена в 2004 році в Падерборні (Німеччина) і з того часу зустрічалася в Афінах (Греція), Шеветоні (Бельгія), Белграді (Сербія), Відні (Австрія), Києві (Україна), Магдебурзі (Німеччина), Санкт-Петербурзі (Росія), Бозе (Італія), Салоніках (Греція), Рабаті (Мальта), на о. Халкі біля Стамбула (Туреччина), у Тезе (Франція), Караймані (Румунія) і Граці (Австрія). У Требіньє було вирішено провести наступну зустріч групи в жовтні 2020 року в Римі (Італія).

